

Kullabladet 2/2012

Medlemstidning för Backstugans Vänner, Upphärad

Vår, sommar och höst

Familjen Nordström utanför Smedstorp i augusti 1907 eller 1908

Övre raden: Evald, Ingrid och Selma.

Undre raden: Edvin med Elsa i knäet, Ernst, Ida med Evert i knäet och Helga

Styrelsen 2011/12

- Ordförande** Lena Calmestrand Kyrkväktarns väg 11, Upphärad
Telefon: 44 16 21 e-post: [lena.calmestrand@telia.com](mailto:lana.calmestrand@telia.com) (vald för 2011/12)
- Vice ordförande** Alfild Olsson Hjortmossegatan 54, Trollhättan
Telefon: 48 17 76 (vald för 2010/11)
- Sekreterare** Erna Gustafsson (vald för 2011/12)
- Kassör** Aina Magnusson Västra Lindåsvägen 22, Upphärad
Telefon: 44 11 61 (vald för 2010/2011)
- Ledamot** Kerstin Andreasson Härklättan 269, Lilla Edet
Telefon: 65 60 57 (vald för 2011/12)
- Suppleant** Anita Gustafsson Smedvägen 24, Upphärad
Telefon: (vald för 2011/12)
- Revisor** Per-Axel Andersson Klintens By 203, Prässebo
Telefon: 177 50 pelle.bokis@telia.com (vald för 2011)
- Revisorsuppleant** Anne Marie Andersson (adress se ovan) (vald för 2011)
- Valberedare** Curt Beijer Ljungkullen, Sjuntorp (vald för 2011)
Telefon: 44 11 51
- Valberedare** Matts Mattsson Parkvägen 9, Upphärad (vald för 2011)
Telefon: 44 13 10

Hur du betalar medlemsavgiften

Du kan betala antingen via vårt bankkonto Nordea 3120 21 07303, skicka 50: - i ett kuvert till Lena eller Aina eller också betala vid någon av våra träffar på Kulla.

Nummer 1/2013 utkommer i december 2012 och manusstopp är 1 november. Ansvarig för innehållet är Lena Calmestrand om inte annat anges. Artiklar och andra inlägg tas tacksamt emot.

Det kom ett mail från Claes Nilsson i Bothult med anledning av Kullabladet 1/2012.

Se gärna förra numret av Kullabladet under rubriken "Kära medlemmar i Backstugans Vänner" där jag skrev om Claes och grävmaskinen:

Hej Lena!

Lite tråkigt när man läser i era skrifter om hur klas "härjade med den stora maskinen"...

Ni bad mig om hjälp att skala av jorden där ni trodde er hittat resterna av ngn grund, Jag var där och tittade innan

och meddelade sen att visst jag kan hjälpa er MEN jag kommer att behöva riva delar av muren TROLIGEN på bägge sidor

för att kunna komma in! Jag märkte ut med pinnar (som du själv såg) hur stor öppning jag troligen behövde!

Ni tyckte det var okej och jag fick riva vad jag behövde för att komma in.

Väl på plats såg jag att det efter mycket trixande med maskinen att jag endast behövde ta ner ca en meter för att

ta mig in.

Så era beskrivningar hur det gick stämmer inte alls!!

mvh grävmaskinsvandalen.

Kära medlemmar i Backstugans Vänner

Åter stundar en ny vår och snart åter en ny säsong på Kulla. Jag hoppas att vi i år kan bli många medarbetare i Kullaarbetet. Vi behöver dig som vill hjälpa till att rensa, slå och klippa gräs. Vi behöver dig som vill hjälpa till med fikar vid våra program; baka, duka, plocka undan, diska. Kort sagt vi behöver hjälp av dig som vill lägga ner lite tid på vanligt föreningsarbete. Vi behöver också en reservstyrka av arbetskraft som skulle kunna ställa upp om ett större arbete behöver göras på Kulla, med ett gammalt hus vet man aldrig vad som kan hända, eller hur. Vårt nuvarande arbetslag behöver alltid förstärkning med lite småsyslor eftersom ålder, sjukdom och annat engagemang tar ut sin rätt. Vi har en stor blomsterrabatt på Kulla full med intressanta växter. Trädgårdsgruppen håller just nu på med att försöka identifiera vilka växter som finns, kanske du som är kunnig kan hjälpa till. Tanken är att den som är intresserad av ett sådant fortsatt arbete skulle kunna skriva ihop lite historia om växterna och ha lite berättande under säsongen 2013. Vi behöver mer utveckla berättandet på Kulla. Som det är just nu är det bara jag som håller i trådarna när det gäller den biten med "Berättelsen om backstugusittarna", men vi kan bli fler. Det finns mycket att berätta om svunna tider. Kanske kan du ställa upp under säsongen 2013.

Kan vi knyta fler intresserade till Kulla som har olika typer av verksamhetsområden; slöjd, hantverk eller dylikt. Det kan bli nästan vad som helst, det hela beror på oss själva. Hur mycket tid och engagemang vi vill lägga ned i föreningsarbetet. Kom gärna med förslag redan på årsmötet så att vi kan söka nya förmågor till nästa års program. Vad ska vi satsa på

till nästa säsong, har du idéer så hör av dig. Vi behöver också förstärkning i styrelsen av dig som har idéer och tid över att engagera dig.

Jag har precis läst korrektur för de nya skrifter om Upphärad som kommer att tryckas nu under våren. De presenteras på årsmötet och den som är intresserad kan teckna sig för ett exemplar. Men först som sist vill jag naturligtvis hälsa dig varmt välkommen till en ny säsong på Kulla, allas vår Backstugan Kulla 2012.

(mars 2012)

Avliden medlem

Solveig Persson, ättling till Andreas Swensson och Ingebor Larsdotter, besökte i september förra året Kulla tillsammans med sin familj. Solveig hade ett gammalt foto med sig som också blev framsida till Kullabladet 1/2012. Tyvärr fick inte Solveig uppleva det, hon avled redan i oktober. Dessvärre dröjde det in på det nya året innan jag fick reda på att så hade skett. Jag är tacksam för att jag fick tillfälle att träffa dig Solveig, du hade så mycket att berätta om ättlingarna till backstugusittarna.

Nya medlemmar

Vi hälsar våra nya medlemmar Marilyn och Glen Malden Jackson, Portland, Oregon USA varmt välkomna.

Donation

Under 2011 donerade Britt-Marie och Hans Göran Lagerholm pengar till Kulla, vilket vi tackar så mycket för.

Nya skrifter

Under 2007 gavs skriften "Befolkningen i Upphärad 1920". Den trycktes i en liten föreningsupplaga som snabbt såldes slut. Under åren som gått sedan dess har den efterfrågats och nu trycks den på nytt i en omarbetad upplaga. Den tar upp alla de som bodde i Upphärad år 1920 och kan vara av intresse för släkt- och hembygdsintresserade.

Tillika med den ges också ut två nya skrifter nämligen; Upphärad's befolkning 1900 och Upphärad's socken 1812. Både beskriver vilka som bodde där då för drygt hundra respektive exakt två hundra år sedan.

Vi trycker hos Trollreda i Trollhättan. Formatet blir i A4 med spiralrygg så att man lätt kan bläddra.

På årsmötet kan du se hur de ser ut. Du kan antingen beställa på årsmötet eller höra av dig till mig via tel. eller mail. Beställning kan också göras via hemsidan. Senast den 31 maj vill jag ha din beställning för att du ska kunna få ett exemplar innan midsommar. Skrifterna kostar ca 120: -/st.

Fikaansvariga: Du om kan tänka dig att baka, duka, plocka undan, diska med mera i samband med de olika programmen under säsongen hör gärna av dig till mig (Lena) så kan vi göra upp en lista över när du kan tänka dig att hjälpa till.

Studieförbundet Vuxenskolan

Även i år kommer Vuxenskolan att hjälpa oss med tryckning av Kullabladet, kopiera affischer och betala våra annonser i ttelas "på gång", vilket vi tackar så mycket för.

Korrigerig av medlemslistan

Carina och Björn Nilsson på Verkstadsvägen fick sin adress angiven till någon helt annan än den skulle vara. Numret skall vara 11 och inget annat. Även tel. nr var fel angivet och skall vara 44 12 57 och inget annat där heller. Tack Björn för påringningen! Kanske har fler fel smugit sig in på listan. Hör i så fall gärna av dig innan nästa nummer, då en ny lista blir aktuell. Du som flyttar, glöm inte att anmäla din nya adress!

Krattorps Stom

Ida Rask och hennes sambo, boende i Göteborg, köpte förra året Krattorp Stom. Ida har hört av sig till mig via vår hemsida och frågat efter uppgifter om bostället. Jag har skickat över det jag själv undersökt tidigare och undrar nu om någon av er vet något om vilka som bott där under senare tid, har några fotografier eller vet var ättlingar till dessa bor nu. Har du information så hör av dig till mig med detta så skickar jag uppgifterna vidare till Ida.

Slipsten skänkes

För några år sedan fick föreningen en slipsten från familjen som då bodde vid Sjöbroa. Nu har det visat sig att vi inte har någon användning för den på Kulla och heller ingen plats att ställa den på. Vi skänker den till dig som har användning för den. Den är helt klar att

användas och står och väntar i mitt förråd. Om inget intresse finns så lägger jag ut en annons om slipstenen med det snaraste.

Berättelser om människor från Upphärad

Med risk för att bli tjatig så vill jag ännu en gång, som så många gånger tidigare, ta upp vikten av att skriva och berätta om det man varit med om i livet och inte minst det som man hört andra berätta om. På detta sätt bidrar vi alla till en kulturinsats värd namnet. Jag har hört talas om flera, som först inte ansett sig kunna skriva eller som inte ansett sig ha något att skriva om. Men när flera av dessa väl satt sig ner och börjat skriva har de inte kunnat sluta. Så skriv vänner skriv, många kommer säkert i en framtid att tacka för att du ville berätta.

I Kullabladet har det under årens lopp stått en hel del berättelser om människor från Upphärad. Därför tänkte jag försöka redigera ihop det som redan finns och dessutom att fler är med och skriver ihop berättelser om Upphärad och människor därifrån. Det kan vara allt ifrån en berättelse om ett gammalt fotografi, en tidningsartikel från förr, ett gulnat gammal brev från svunna tider, ett torpkontrakt, ett köpekontrakt, en visa eller dikt som någon från Upphärad skrivit, ett amerikaöde, ja allt mellan himmel och jord. Så kom igång med skrivandet och leta i gömmor efter material. **Senast den 1 augusti vill jag ha in ditt bidrag för att hinna med och redigera.** Har vi tillräckligt med material gör vi tryckningen på Trollreda under september månad och till sista arbetsdagen den 18 oktober skall skriften finnas färdig.

Om det blir någon skrift eller ej att beställa, ger jag besked om på Inge Ohlson visning den 12 augusti och då kan du också beställa hur många ex. du vill ha, kanske kan det bli en fin julklapp till någon som är hembygdsintresserad. Du som inte kan komma den 12/8 kan höra av sig till mig via tel. eller mail.

Kullaalmanacken 2013

Även till nästa års Kulla-almanacka kommer gamla fotografier att ligga till grund. Så tag gärna med dig gamla fotografier redan till årsmötet den 13 maj. Skriv vilka personerna är, var fotografiet är taget och gärna årtal så kanske just ditt fotografi kommer med i nästa års almanacka. Du kan också skicka bilderna till mig via post.

Sista dag för beställning av Kulla-almanackan är 1 september. Den kan sedan hämtas i samband med arbetsdagen den 18 oktober eller därefter hos Aina.

Gamla Kulla-almanackor

Det finns fortfarande några enstaka Kulla-almanackor från 2008 och 2009 kvar till ett pris av 50: - stycket. Intresserad, hör i så fall av dig till Lena.

Kullabiblioteket

Precis som förra året har vi ett litet Kullabibliotek med intressant litteratur för utlån; böcker, tidskrifter och tryckta arbeten. Lånetid 14 dagar under säsongen.

Bonedagboken Olof i Tränghult

En mycket intressant dagbok skriven av en 13 årig pojke på 1840-talet i Västergötland. Fin present både till barn och vuxen, finns på Kulla att köpa till vårt eget inköpspris 100: -.

Fornminnesinventeringen från 1982

Upphärads fornminnesinventering finns renskriven och läsbar kostar 20: -

Byggnadsvårdsinventeringen 1975

1975 gjordes en genomgång av alla boställen i Upphärad byggda före 1960. Vill du läsa om vad som står skrivet om ditt hus kan du glutta i de två pärmarna under sommaren. De finns att läsa på Kulla.

Kursverksamhet under 2012 på Kulla?

Ska vi satsa mer på kursverksamhet under året 2013? Kanske en enkel täljkurs för såväl barn som vuxen, vem kan i så fall leda denna? Hör av dig till Lena.

Bakkurs på Kulla

Det finns intresse för att lära sig baka i vår ugn. Vem skulle kunna hålla i en sådan kurs. Hör av dig till Lena.

Utställning av gamla väggbonader med ordspråk

Att brodera har blivit på modet. Ska vi ha en utställning 2013 med gamla väggbonader. Kanske en samordning med pensionärsföreningens medlemmar skulle kunna vara möjlig. Du som är intresserad av att hålla i ett sådant arrangemang, hör runt, samla in, ordna och fixa. Hör av dig till Lena.

Kullas spis behöver hjälp för att fungera

Den nya spisen på Kulla monterades in i våras men går inte att elda i som det nu är. Det rök fram något så pass att vi inte kunde vara inomhus och ha vårt styrelsemöte i höstas. Var ligger felet? Det är inget fel på draget i skorstenen och kanalerna är besiktigade av sotare. Vem är kunnig inom detta område, tag gärna kontakt med Lena så kan vi gemensamt upp till Kulla och kika på problemet.

Kulla som utställningslokal

Var finns alla skapande människor i Upphärad? Kulla är utmärkt som en utställningslokal. Du som vet om det skulle kunna finnas ett intresse för detta, hör av dig till Lena.

Släktforskningskursen

I förra numret skrev jag om en kurs i släktforskning som skulle starta nu i vår. Till den har endast en enda anmält sig, tyvärr. Vi gör ett nytt försök till hösten, då med en ny lokal. Vuxenskolan i Trollhättan. Intresserad, hör i så fall av dig till Lena så får vi se om det kan bli en höst kurs istället. Kurskostnad ca 700: - inkl. kursbok, besök på Landsarkivet ingår.

Intresserad av ett studiebesök

Finns det något intresse för en rundvandring på Stadsarkivet i Trollhättan och/eller arkivet på Innovatum. För dig som är intresserad av bygdens arkivmaterial och gamla fotografier mm kan det vara av ett stort intresse. Om intresse finns bland våra medlemmar ska jag ta en kontakt i höst och höra efter angående en visning. Anmälan till Lena.

Ett tragiskt amerikaöde berättat av Karl-Evert Augustsson

Den 31 mars 1909 såg två unga män från Upphärad Vinga fyr försvinna i fjärran. De var Bror Fasth från Örtemaden och Evald Nordström från Smedstorp, och en av de två, Evald, skulle aldrig komma tillbaka till Sverige.

Via Liverpool i England reste de till Halifax i Canada för att sedan i 3 dygn åka med tåg till Chicago och sedan återigen med tåg till slutstationen Red Wing i Minnesota, nära Minneapolis.

Bror hade redan varit i Minnesota men rest hem för att vara med på sin fars, Carl Johansons, begravning till vilken smedmästare Edvin Nordström med familj enligt bevarat brev var högtidligen inbjudna.

När Bror skulle resa tillbaka följde den ännu ej 19 år fyllda Evald med. Evald hade av far och farfar utbildats till smed. Bror var 4 år äldre.

Av breven hem framgår att Evald fick arbete i Red Wing, men betalningen var dålig. Så precis som så många andra lockades därför även Evald och Bror att dra västerut. De förespeglades att få tjäna ett par tusen dollar var, vilket då var mycket pengar, så att de välbeställda skulle kunna resa hem till Sverige igen.

Om detta skriver Bror i sina långa brev hem till Evalds föräldrar efter det att Evald dött. Det är ur dessa mycket engagerande brev som underlaget till denna berättelse är taget.

Evald kom att arbeta som smed i ett stort järnvägstunnelarbete i staten Wyoming i Klippiga Bergen, när en tyfusepidemi bröt ut. Evald blev sjuk den 25 augusti. Efter några dagar stod det klart att det inte var en vanlig förkylning han drabbats av. Bror hade också känt sig sjuk men snart repat sig.

Man beslutade sig nu för att lämna Wyoming. Därför tog ut sina inestående löner och gick till fots ett i par dagar över bergen för att från staden Thermopolis ta tåget till staden Billings i Montana.

De stannade hela dagen i Billings i väntan på ett tåg till Spokane, Washington. Att Evald hade en kusin som bodde där visste han ju inte, det fick vi i vår släkt först reda på det när vår släkting Marshall Malden besökte Upphärad 2010! Kusinen i Spokane var syster till Marshalls farmor som i sin tur var dotter till Gustaf Nordström som utvandrat till Norge och som familjen i Upphärad förlorat kontakten med...

Man kom sent på kvällen till Spokane och fick ett rum. Evalds hosta blev allt mer skrämmande och Bror fick tag på en doktor som såg till att Evald genast blev inlagd på sjukhus. Bror beskriver mycket levande hur han besöker Evald så fort han kan. Men han hade fått ett jobb han måste gå till för att få in pengar och hade inte möjlighet att komma så ofta.

Söndagen den 11 september frågar Bror om de kanske skulle skriva ett brev till Sverige för att berätta hur situationen var, men Evald föreslår att de skulle vänta till söndagen därpå för att se som han uttryckte det: "om jag lever eller är död".

Den söndagen var han mycket dålig och de sista ord som Bror får höra är: "nu har Du allt varit snäll som kommit och matat mig".

När Bror kommer till honom nästa söndagsmorgon, den 18 september 1910, står det två läkare vid bädden. Bror sitter vid Evalds säng ända till kvällen då Evald stilla somnar in, kl. 23.22.

Bror beskriver i sitt brev hem sin stora saknad över vännen som han älskat som sin bror.

Därefter följer en utförlig beskrivning i brevet av begravningen; av en (alltför) påkostad kista, några gäster och liktal på svenska av pastorn i Svenska Lutheranska församlingen.

Slutligen bifogar han en mycket utförlig beskrivning av var graven fanns. Dessa uppgifter har nu Marshall använt sig av för att exakt 100 år senare kunna sätta upp en gravsten!

Slutord

Jag som skrivit denna artikel heter Karl-Evert Augustsson. Jag och min bror Hasse är söner till Evalds syster Helga. Hasse bidrog med ett antal bilder till årets Kulla-almanacka. Vi växte upp i Gräsmaden (Albogården) inte långt från Smedstorp.

Vår morbror Evert övertog Smedstorp, eller som det vanligen kallades Justerbacken, efter morfar. När sedan Evert dog övertog min bror och jag stället under några år.

Vid uppröjningen på vinden fann vi ett antal brev som rörde Evald med ett stort antal sidor från Bror Fasth, även om flera verkade ha förlorats.

Det var också några brev från och till Evald och hans föräldrar. Det sista kärleksfulla brev som pappa Edvin skickade var daterat ett par dagar efter Evalds död!

Förlusten av Evald var ett trauma som levde kvar så länge syskonen levde. Utöver Evald dog också vår moster Ingrid i USA i cancer, strax innan hon skulle resa hem på besök. När jag skulle göra min första affärsresa till USA var därför mamma djupt bekymrad för om jag skulle komma levande tillbaka.

Meddelandet om Evalds död kom på olika vägar fram till föräldrarna. Ett synnerligen utförligt brev från Bror, som nog bidrog till att göra dem något konfunderade. Ännu ett brev kom från Brors mamma, som på den tidens frireligiösa språk beskrev vad som skett.

Det brutala beskedet skall dock ha kommit från någon förbipasserande på vägen som inte kunde hålla inne med sin kunskap utan rusade fram till mormor Ida och ropade "har I hört att Eran son är död"?

Av brevväxlingen med Bror framgår att man starkt förebrådde honom för att de inte stannat kvar i Minnesota och varför begravningen blev så dyr.

Räkningen för begravningen uppgick till 100 dollar som ju måste ha varit mycket pengar på den tiden. Vi har hittat räkningen, men det framgår inte om Bror fick tillbaka sina utlagda pengar.

Att Evald sedan, efter 100 år, får en gravsten, tack vare Marshall Malden, skulle säkert ha skänkt de gamla en stor glädje.

Lotteri 2012

Förra året skänkte Curt Beijer en vacker liten skottkärra i trä som han tillverkat. Den skulle vara till ett lotteri på Kulla. Så redan den 26 april kan man börja köpa lotter genom att anteckna sig på lotterilistan (300 lotter) med namn och tel. nr. Lottpris 5: -.

Backstugans Vänners årsmöteshandlingar 2012

Årsmöte på Kulla söndagen den 13 maj 2012 kl. 14

Dagordning

1. Mötets öppnande
2. Val av mötesfunktionärer; ordförande, sekreterare, två justerare
3. Godkännande av kallelsen till årsmötet
4. Fastställande av dagordningen
5. Verksamhetsberättelse för 2011
6. Kassaredovisning för 2011
7. Föredragning av revisionsberättelsen
8. Frågan om styrelsens ansvarsfrihet
9. Styrelsens förslag till:
  - a) Budget för 2012
  - b) Verksamhetsplan för 2012
10. Val av styrelseledamöter för 2012/13 (i tur att avgå är Alfhild Olsson, vice. ordf. och Aina Magnusson, kassör)
11. Val av revisor samt revisorsersättare för 2012
12. Val av valberedning för 2012
13. Fastställande av medlemsavgiften för 2013
14. Fastställande av firmatecknare för föreningen, ordförande och kassör var för sig
15. Övriga frågor
16. Mötets avslutande

Backstugans Vänner
Verksamhetsberättelse för 2011

Styrelsen har under 2011 bestått av ordf. Lena Calmestrand, vice ordf. Alfhild Olsson, sekr. Erna Gustafsson, kassör Aina Magnusson, led. Kerstin Andreasson och suppl. Anita Gustafsson, rev. Per-Axel Andersson, rev. suppl. Ann-Marie Andersson, valberedning: Matts Mattsson och Curt Beijer.

Styrelsen har under året haft 7 protokollförda möten.

Kullbladet har utkommit med 2 nr.

Lena skrev en artikel om Kulla som var införd i Västgötabygden under 2011.

Lena har under 2011 haft kontakt med Birgitta Berntsson Arje på Kulturbyrån om program för barn på Kulla. Hon lovade att de skulle göra en föreställning för barn på Kulla till nästa år, dvs. 2012.

Föreningen deltog i tävlingen KlenodSverige.se med "Yxan från Kärret" – en stenyxa i porfyr från yngre stenåldern, skänkt av Evert Eriksson som tidigare bott i Kärret. Han fann yxan på sina marker under 1960-talet.

Lars Dahlberg har varit vår webbmaster och även vid ett flertal tillfällen varit uppe och filmat på Kulla under sommaren 2011, detta finns utlagt på vår hemsida.

Eva Alverbratt från ttela gjorde under maj månad ett reportage på Kulla.

Eva Fock från Visit Trollhättan/Vänersborg besökte ett föredrag under sommaren på Kulla.

Maria Calmestrand från Radio Trollhättan gjorde en längre intervju om Backstugan Kulla och föreningens kommande säsong 2011. Intervjun sändes i programmet "mitt i veckan" under maj månad.

Vi har hjälpt ett flertal personer som antingen via hemsidan eller besök har sökt information om gårdar eller personer i Upphärad.

Arbetslaget har under 2011 arbetat med "grunden" och tagit hand om alla rötter, jord och övrigt trädgårdsavfall och lagt upp en kompost på tomten. Ingemar har tillverkat ett räcke vid stentrappan, vidare har källaren skrapats och målats. Det har lagts in golv på källarvinden och flaggstången har målats.

Under 2011 fortsatte sökandet efter ättlingar till de första backstugusittarna och flera av dessa bjöds upp till Kulla och guidades runt.

Under 1 maj – 30 september höll Lena under lördagar och söndagar ett 40-tal föredrag på temat "Backstugusittarna på Kulla".

Vi tog under maj månad emot klass 3 från Upphäradsskolan för en visning och berättade om backstugusittarna på Kulla.

Övriga program på Kulla under 2011:

22/5 inleddes året med ett årsmöte, därefter berättade Anita Fyhr om sina tidiga upplevelser från Upphärad under 40-talet.

25/5 Naturskyddsföreningen besöker Kulla och har en exkursion längs motions slingan upp till Kulla. Lena berättar om föreningens arbete under åren som gått och en kortversion om "Backstugusittarna på Kulla".

8/6 Byggnadsvård med Björn Ohlén från Byggnadsvård Nääs.

Veckan efter midsommar deltog föreningen i Vägkyrkan i Upphärad med en utställning om föreningsarbetet och Backstugan Kulla.

13/7 Programkväll med Thomas Engel från Länsstyrelsen. Tema: Varför missade vi Kulla?

31/7 Inge Ohlson visar gamla fotografier från trakterna runt omkring.

13/8 Backstugans Dag med underhållning av "Backstugugänget". Lotterier och loppis samt servering. Lisbeth Almark berättade om medicinalväxter och Birgitta Bernhardsson spann lin och berättade om "Linets år". Sist gav Lena Calmestrand ett föredrag på temat "Backstugusittarna på Kulla".

17/8 Programkväll med Lars Bergström från Västarvet på tema: "Från torparslit till friluftsliv"

27/8 Anita Fyhr berättar om sin släktforskning.

4/9 Inge Ohlson visar sina gamla fotografier från trakterna runt omkring.

11/9 Kulturarvsdagen; en rundvandring på Kulla på temat "Gröna rum" med Marie Odenbring från Västarvet.

18/9 Bokbyttardag på Kulla

16/19 Arbetsdag med höststädning på Kulla.

Ca 500 besök på Kulla under säsongen 2011.

Backstugans Vänner
Redovisning budgetåret 2011

Tillgångar och eget kapital:

Ingående saldo 01.01.2011

Kassa 1 939:63

Bank 31 251:19

33 190:82

33 190:82

Intäkter:

Kommunala anslag 15 000: -

Medlemsavgifter 5 650: -

Gåvor, Loppis mm 2 586: -

Kulla-almanackan 4 650: -

Skrifter 380: -

Fika, program mm 4 323: -

Portoutlägg 140: -

Ränta 878:02: -

Summa: 33 607:02

Kostnader:

Medlemsavgifter 2 481:75

Gåvor, lotterier mm 1 896:30

Kulla-almanackan 3 094: -

Böcker, skrifter 5 092:72

Fika, program mm 1 615:44

Skrivmateriel, porto 1 573:60

Inventarier 558: -

Fastighetskostnader 2 122: -

Varor till kurser 600: -

Försäkringar 757: -

Summa: 19 790:81

19 790:81

Resultat i sammandrag:

Intäkter 33 607:02

Kostnader 19 790:81

Årets överskott 13 816:21

Tillgångar och eget kapital

Utgående saldo 31.12.2011

Kassa 4 402:82

Bank 42 604:21

Summa 47 007:03

Eget kapital

47 007:03

Årets medlemstal

102x50 5 100: -

12 bet. för 2012

1 bet. för 2010

=11 x 50: - 550: -

Därav i redovisning 5650: -

Upphärad 2012-02-15

Aina Magnusson

Kassör

Backstugans Vänner

Styrelsens förslag till verksamhetsplan för 2012

Backstugans Vänner avser att under 2011, liksom tidigare år, arbeta för bevarandet av Backstugan Kulla. Väcka intresse för och sprida kunskap om gammal kultur i form av visningsverksamhet, föredrag, fortsatta efterforskningar rörande backstugusittarnas liv och leverne, informationsverksamhet om bygdens historia via hemsidan samt efterforskningar i bygdens historia för framtida bokprojekt. I år ger Lena Calmestrand ut tre skrifter om Upphärad; Upphärad's befolkning 1900, Upphärad's befolkning 1920 samt Upphärad's socken 1812.

En uppmaning går ut via vår medlemstidning Kullabladet och via hemsida att skriva om människor med anknytning till Upphärad. Dessa berättelser ska sedan förhoppningsvis tillsammans med det material som redan publicerats i Kullabladen genom åren tryckas i höst och finnas tillgängligt i mitten av oktober.

Kullabladet utkommer med 2 nummer även under 2012.

Föreningen ger ut en Kulla-almanackan för 2013 med gamla fotografier från Upphärad.

Programverksamhet

Det är fri entré till alla våra föredrag och övriga program under 2012. Vid våra program serveras fika till en kostnad av 20: -.

Alla medlemmar är välkomna till våra styrelsemöten (torsdagar) som antingen sker på Kulla eller i Studieförbundet Vuxenskolans lokaler på Föreningsgatan 9 i Trollhättan, tel. 199 00.

Välkommen till våra arbetsdagar (söndagar) på Kulla, viktigt för oss att sköta den stora tomten, kom gärna och hjälp till om du har möjlighet.

April

Ti 10 kl. 19 I Götasalen, Strömlundsgatan 36 håller Lena ett föredrag om Backstugusittarna på Kulla, arr. Strömlundsföreningen.

Sö 15 kl. 14-16 Vi börjar så smått säsongen på Kulla med att ta ut trädgårdsmöblerna, **obs! endast vid bra väder**. Kom gärna förbi och ta ett kopp kaffe/te med en kaka till, vi bjuder!

To 19 kl. 14 Styrelsemöte på Vuxenskolan.

To 26 kl. 14 Birgitta Bernhardsson lär oss hur man gör en enkel slända, spinner ull och tovar. Endast för medlemmar. Materialkostnad 20: -. Anmälan senast 20 april till Lena via mail eller tel. Lotteriet startar!

Sö 29 kl. 14-16 Arbetsdag på Kulla, vi iordningställer hus och trädgård inför säsongen, medtag gärna egen räfsa, handskar och egen fika.

Maj

Sö 6 kl. 14 Föredrag om Backstugusittarna på Kulla med Lena, Kulla öppet från 13.30 för en enkel fika, kostnad 10: -.

On 9 kl. 17.30 Program om resandefolket – en ny karta, med Bodil Andersson och Kristina Lindholm från Bohusläns museum.

Sö 13 kl. 14 Backstugans Vänners årsmöte på Kulla. Därefter visar Britt-Marie och Hans Göran Lagerholm bilder och berättar om sin resa till Oregon i maj 2011.

Sö 20 kl. 14 En utställning om hemsydd underkläder och blusar från seklets början gjord av Marianne Alfredsson. Därefter ett samtal med Kerstin Pansare om amerikafararen Bror E. Fasth. Berätta gärna om dina amerikafarare i slakten.

Ti 22 kl. 18 Berättande kring gårdar och torp, trädgårdens växter och folktro kopplat till landskapet med Ulrika Elfström och Ann Charlott Hajdu Rafis från Länsstyrelsen.

On 23 kl. 17.30 "Bondedagböcker berättar" ett program med Åke Carlsson. Möjlighet finns att köpa en del av bondedagböckerna.

Sö 27 kl. 14-16 Arbetsdag på Kulla, medtag gärna räfsa, handskar och egen fika.

To 31 kl. 14 Styrelsemöte på Kulla, kaffe- och tevatten finns, tilltugg får du ta med själv.

Juni

Sö 3 kl. 14 Inge Ohlson visar gamla fotografier från trakten.

Sö 10 kl. 14 Anita Fyhr berättar om emigrationen till Amerika. Hur gör man för att hitta ättlingar till sina utvandrande släktingar? Berätta gärna om egen släktforskning i ämnet.

Sö 17 kl. 14 Föredrag om Backstugusittarna på Kulla med Lena, Kulla öppet från kl. 13.30 för en enkel fika, kostnad 10: -.

Sö 24 kl. 14-16 Arbetsdag på Kulla, medtag gärna räfsa, handskar och egen fika.

Juli

Sö 8 kl. 14 Föredraget Backstugusittarna på Kulla med Lena, Kulla öppet från 13.30 för en enkel fika, kostnad 10: -.

Sö 22 kl. 14 Föredraget Backstugusittarna på Kulla med Lena, Kulla öppet från kl. 13.30 för en enkel fika, kostnad 10: -.

To 26 kl. 14 Styrelsemöte på Kulla, kaffe- och tevatten finns, tilltugg får du ta med själv.

Sö 29 kl. 14-16 Arbetsdag på Kulla, medtag gärna räfsa, handskar och egen fika.

Augusti

On 1 Sista dagen för inlämning av material till Upphäradsboken.

Sö 5 kl. 14 Föredraget Backstugusittarna på Kulla med Lena, Kulla öppet från kl. 13.30 för en enkel fika, kostnad 10: -.

Sö 12 kl. 14 Inge Ohlson visar gamla fotografier från trakten. Vi meddelar om det finns tillräckligt med material för en tryckning av Upphäradsboken.

Sö 19 kl. 14 på Kulla med Curt Beijer som guidar oss runt i minnenas Upphärad. Berätta gärna egna minnen från trakten. Dragning i lotteriet!

Sö 26 kl. 14-16 Arbetsdag på Kulla, medtag gärna räfsa, handskar och egen fika.

September

Lö 1 Sista dagen för anmälan till Kulla-almanackan.

Sö 2 kl. 14 Föredraget Backstugusittarna på Kulla med Lena, Kulla öppet från kl. 13.30 för en enkel fika, kostnad 10: -.

Sö 23 kl. 14 Föredraget Backstugusittarna på Kulla med Lena, Kulla öppet från kl. 13.30 för en enkel fika, kostnad 10: -.

To 27 kl. 14 Styrelsemöte på Kulla, kaffe- och tevattnen finns, medtag eget tilltugg.

Sö 30 kl. 14-16 Arbetsdag på Kulla, medtag gärna räfsa, handskar och egen fika.

Oktober

Sö 7 kl. 14 Föredraget Backstugusittarna på Kulla med Lena, Kulla öppet från kl. 13.30 för en enkel fika, kostnad 10: -.

Sö 14 kl. 14-16 Arbetsdag på Kulla, medtag gärna räfsa, handskar och egen fika.

November

To 15 kl. 14 Styrelsemöte på Vuxenskolan.

Backstugans Vänner **Styrelsens förslag till budget för 2012**

Intäkter

Medlemsavgifter 6 000: -

Bidrag Trollhättan stad 15 000: -

Servering 2 000: -

Lotteri 1 000: -

Summa: 24 000: -

Utgifter

Medlemsavgifter 2 200: -

Servering till kurser och program 1 000: -

Inköp böcker, skrifter mm 1 500: -

Kontorsmaterial, porto mm 1 500: -

Försäkring 800: -

Hemsidan 500: -

Redskap 2 000: -

Fastighetsunderhåll 10 000: -

Summa: 19 500: -

Vårt informationsblad om Kulla 2012

Backstugusittarna på Kulla 1860-1961

Backstugusittarna var oftast egendomslösa och betecknades som inhysta dvs. boende på någon annans mark och kanske också i någon annans hus. Backstugan kunde vara ingrävd i marken, ungefär som en jordstuga, men var oftast ett hus liknande Kulla, ett hus på bar backe. Människorna som bodde i backstugor kunde vara skickliga hantverkare men var ofta fattigt folk; kvinnor med barn, orkeslösa gamlingar, de som blev "över" som socknen måste hjälpa till att försörja med råg till det dagliga brödet samt några riksdaler/ år.

De forna torparna Andreas Swensson och Ingebor Larsdotter, både födda i början av 1800-talet flyttar in och blir backstugusittare på Kulla . Vi tror att det är Andreas som är med och bygger Kulla 1860 men vet inte med säkerhet. Med sig har de sonen Johan som är född 1854. Deras övriga barn, de tre flickorna Maria, Christina och Sophia är redan så stora att de själva tjänar sitt uppehälle som pigor i trakterna runt omkring. Men snart kommer ytterligare ett barn till Kulla. Det är den yngsta dottern Sophia, som 1860 fött ett så kallat oäkta barn. Anna Britta växer upp på Kulla tillsammans med sin morbror och sina morföräldrar. Både Johan och Anna Britta går i skolan och familjen erhåller fattigvårdsunderstöd från socknen i form av råg och några riksdaler/år. De fattiga får hämta sin säd i ett magasin mitt emot kyrkan i Upphärad. Sedan får de själva gå till kvarnen för att mala. Först därefter kan de mätta sig själva och sina barn med bröd. Vid magasinet har man också auktion några gånger/år på de som inte kan ta hand om sig själva. De fattiga, barn som vuxna, auktioneras ut till lägsta möjliga pris, för det är socknen som ska betala och det får inte bli för dyrt.

På Kulla finns inte mark nog för att hålla kor eller getter men Ingebor har säkert några höns som när det är som kallast får bo inne i köket. Markerna runt omkring Kulla var på 1800-talets mitt "tassemarker", det kunde vara farligt att nämna vargen vid namn.

Ibland hjälper Andreas till hos bonden och gör några dagsverken. Bonden betalar honom 25 öre dagsverket. Ingebor hjälper också till. På hösten går hon runt i gårdarna när "hör" skall beredas, det som vi idag kallar lin. Ingebor har med all sannolikhet också en kålträdgård samt odlar potatis varje år. Hallon, blåbär och lingon plockar man gärna.

Ingebor avlider 1874. I bouppteckningen efter henne finns upptaget: "Ett manhus" á 40 kronor, vilket betyder att Andreas och Ingebor faktiskt själva ägde sitt hus.

Året därpå är det dags för barnen Johan och Anna Britta att flytta ut och börja tjäna som dräng och piga. Andreas blir ensam kvar på Kulla och tiden känns lång och besvärlig. Han börjar bli gammal och orken avtar allt mer. Året därpå går han till sockenmännen och berättar att han inte tror sig klara en vinter till på Kulla, sjuklig som han alltmer blivit. Sockenmännen lovar återkomma med ett besked. Andreas är skyldig socknen mycket pengar, nästan 300: -. Det är en stor förmögenhet för en fattig. Skulden kan ha tillkommit p.g.a. att man gett familjen lån för att kunna bygga sitt hus eller för mycket utbetalt i

fattigvårdsunderstöd, vi vet inte. Men faktum kvarstår, Andreas har en skuld som måste återbetalas. Därför får han överlåta huset till socknen och han utackorderad till en familj. Där han blir kvar i 2 år innan han avlider 1878.

Men Kulla kommer inte att förbli tomt. 1876 flyttar dottern Sophia in och hon har med sig ett nytt oäkta barn, han heter Fredrik. Sophia och Fredrik bli kvar på Kulla i 8 år och flyttar sedan till Sandbacken i Upphärad.

I början av 1900-talet kommer Lars Andreasson med sin familj till Kulla. Han är murare och har flera barn. Det är han som bygger ut Kulla till dess nuvarande storlek, med boddel och farstu och det är med säkerhet också han som bygger alla murar på Kulla och källaren. 1913 köper hans son Albin Larsson huset och Kulla byter namn till Oskarsberg. På hösten samma år avlider fadern. Albin flyttar till Svedjan, som en gång låg vid den nuvarande motions slingan, men Albins yngre bror och mamma Johanna blir kvar på Kulla till omkring 1920.

På 1920-talet hyr Albin ut huset till familjen Andersson. Det är mejeristen Anders med fru och sonen Evert. Olga har berättat att det är på Kulla som hon lär sig att älska skogen, tystnaden och det enkla livets gåvor. Den dag Olga och familjen flyttar därifrån är en sorgens dag. Evert ska börja skolan och de flyttar för att han ska få närmare skolväg men Olga kom att längta tillbaka till Kulla i resten av sitt liv. Under 30-talet hyr Albin ut Kulla som sommarstuga till en Göteborgsfamilj och det enda vi vet om denna familj är att dottern hette Berit och kom att bli lärare i Göteborg.

I början av 1940-talet säljer Albin Larsson huset till Johan Edvin Olofsson. Edvin är änklings och 71 år gammal. Han är också en enstöring och vill inte gärna ha upp folk till Oskarsberg. Han odlar mycket potatis som han förvarar i källaren. Han avlider 20 år senare två dagar före julafton.

Dödsboet efter Edvin äger huset länge innan Edvins son Sven köper det. Därefter säljs det till Gunnar Andersson som blir Kullas siste ägare.

Föreningen Backstugans Vänner bildas i juni 2005 för att försöka rädda Kulla och i augusti samma år skänkte dödsboet huset till föreningen. Under åren som gått har varsam renovering gjorts under överinseende av och med ekonomisk hjälp från Västarvet, Länsstyrelsen, Riksantikvarieämbetet och Trollhättans Stad.

Stöd gärna vårt arbete på Kulla genom att bli medlem för en ringa kostnad 50: -/år. Då får du också vår medlemstidning Kullabladet som utkommer med 2 nr/år.

Studieförbundet Vuxenskolan sponsrar oss med annonsering och kopiering av Kullabladet. Mer info om Kulla på www.backstugansvanner.se Inför varje visning eller program annonserar vi under "på gång" i ttela. Du som vill veta mer om Kulla och backstugusittarna är välkommen till någon av våra visningar.

Och så till sist ... Några citat från sederna vårfrudagen och påsken hämtat ur den fantastiska boken om Folkliv och Folkminnen av Klas Olofsson, tryckt 1928

Jag använder precis den stavning som är:

Vårfruaftonen skulle en ha gjort ifrån sig sina sysslor vid dagsljus. Man skulle lägga sig vid traneljus, d.v.s. gå till sängs tidigt nog att inte behöva tända ljus. Talesättet: Tranan bär ljus i säng. Spjällen skulle stå öppna, ty då tranorna flögo, värpte de ägg, som föllo ner genom skorstenen och som barnen skulle ha”.

Vårfrudagen gingo bönderna i skjortärmarna samt sprungo barfotade ute ikring åkrarne; detta skulle främja årsväxten.

Palmsöndagen bröts palmer, sälkvistar och sattes in uti vatten på bordet och blomknopparne kallades kissar.

Påskveckans dagar hette Svarta måndag, Vita tisdag, Dömla onsdag, Skär torsdag, Lång fredag, Påska lördag.

Dömla onsdag klockan 12 gick dömla in och dömla varade intill påskdagen. Efter det att dömla gått in borde det hållas stillsamt och tyst i gården. Kreaturen skulle vara middagdagsfodrade. Man finge inte dömla, det är att hamra, spika och dunka osv. ty därav ökades vår Frälsares pina. Man fick inte heller göra någon kringgärning, dvs. arbete som gick runtomkring såsom nysta, harva, spinna vispa runt i gryta.

Särtorsdagen borde man inte kamma samt rakt inte klippa sitt hår ty:

Kvällskurna nägler och skärtorsdagsklippt hår alltingen lycka i livet får.

Skärtorsdagsnatten foro påskakärringarne bort. De redo på omsoper och omraker ut ur sina stugor. Och omtalade kors voro strukna för att inte kärringarne under sina resor skulle mäka taga sig in i ladugårdarne och fördärva kreaturen. Man fick också lov att förvissa sig om att ingen naversbôra, det vill säga håll efter en navare, såsom ofta ifrån tiden då huset byggdes, eller andra håll eller springor lönligen drogo igenom väggen, ty annars kunde kärringarne ta sig in där.

Långfredagen tidigt gick någon utomgårds, på annans ägor, bröt lite björkris, skyndade sig hem och lyftande på sängtäcket, risade dem som ännu lågo i bädden. Detta kallades fastelagsris och menades efterbilda vår Frälsares pina under Pilati ris. Man borde framförallt gå till kyrkan samt så vitt möjligt därvid vara svartklädd, i övrigt skulle man hålla sig hemma och stilla, läsa och betrakta Guds ord.

Påskaftonen försökte man smita sig in och lägga ihopvikta papper, påskbrev, på köksbordet i grannstugorna med innehåll präntat eller skrivet:

Sopa, raka, smörjehorn giver jag dig till resedon Res fort min vän kom snart igen Dig önskas av en trogen vän.

Utanspå påskbrevet stod till exempel: Till påskakäringen Stina, till påskatrollet Nils osv.

Fram i kvällningen började påskaskotten smälla ur bössor för att hindra påskakäringarne som då äro på återfärd. Man gjorde sina utegärningar innan solen gick ner, så att inte påskakäringarne måtte slå en i ryggen. Sedan gå de unge ut och säta på sina påskeldar.

Påskdagen hade man varit uppe tidigt nog idag, kunde man fått se huru solen dansar. Solen dansade av fröjd då hon den första kristna påskdagens morgon steg upp över jorden och fann graven tom samt förstod att Frälsaren var uppstånden. Det vitskurade golvet med de breda tiljorna i den stora stugan är strött med färskt granris. På slagbordet står en videkorg med sektebrö, ett tennfat med en utkrusad smörslaga samt ett saltkar av grönt glas, ytterligare ett drickastop samt lertallrikar med grönkokta ägg uti. Far, mor och barnen och tjänarne sätta sig ner ikring bordet.

Ett av barnen läser högt:

Gud, med en nödtorftig spis, du oss styrke här i livet. Låt oss njuta vad du givit måttligt och ditt namn till pris.

Karlarna får tre eller fyra ägg vardera, kvinnfolken och barnen två eller tre. Brasan sjunker och i stugan doftar det av granris och kåda som i skogen om midsommar.

Hur ser framtiden ut för Kulla och för Backstugans Vänner?

Vi går nu in i vår åttonde säsong på Kulla, så mycket har hänt med både huset och med oss själva. Flera av de som var med oss från början har lämnat det jordiska livet för en annan tillvaro. Så hur ser framtiden ut på Kulla egentligen? Några frågeställningar är gjorda i detta Kullablad och fler kan säkert ställas, säkert lika många som vi är medlemmar. Hur ska vi få med oss en yngre generation? Hur kan föreningsarbetet förändras för att intressera flera. Det viktigaste är att Kulla bevaras till kommande generationer och att någon hela tiden håller i rodret och styr. Frågan är bara vem eller vilka? Det ligger mycket kraft och många timmar bakom planeringen och genomförandet av en ny säsong. Många telefonsamtal, många möten, många timmar vid datorn (som ofta protesterat så jag är synnerligen tacksam över att jag fick detta Kullablad klart), många ändringar i manus, korrekturgenomgångar, mm. Men det är lika roligt varje gång som jag äntligen är färdig och kan trycka och skicka ut!

Så till sist: Varmt Välkommen till en ny säsong på Kulla som snart är igång... igen! /Lena